

DET KONGELIGE
KULTURDEPARTEMENT

Rundskriv

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Nr.	Vår ref	Dato
V-14/B	14/4879 - 1	21.11.2014

EØS-avtalens regler om statstøtte og kompensasjon av merverdiavgiftskostnader til frivillige organisasjoner

Kulturdepartementet vil med dette rundskrivet understreke betydningen av EØS-avtalens regler om statsstøtte i forbindelse med kompensasjon av merverdiavgiftskostnader til frivillige organisasjoner. Statsstøttereglene i EØS-avtalen fremgår primært av artikkel 61 i EØS-avtalen. Første ledd i art. 61 i EØS-avtalen sier: ”Med de unntak som er fastsatt i denne avtale, skal støtte gitt av EFs medlemsstater eller EFTA-statene eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, være uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene.”

Merverdiavgiftskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner trådte i kraft i 2010. Tidligere tjenstemomskompensasjonsordning for frivillige organisasjoner ble innlemmet i den nye ordningen. Formålet med ordningen er å fremme frivillig aktivitet. Ordningen skal kompensere for kostnader som frivillige organisasjoner har til merverdiavgift ved kjøp av varer og tjenester basert på årsregnskap ett år tilbake i tid. Kompensasjon gitt i henhold til momskompensasjonsforskriften skal ikke true med å vri konkurransen eller påvirke samhandelen.

Når kan momskompensasjon til frivillige organisasjoner komme i strid med statsstøtteregelverket

Registrerte avgiftssubjekt har, med enkelte unntak, etter lov av 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) § 8-1 rett til fradrag for inngående merverdiavgift på anskaffelser av varer og tjenester som er til bruk i den registrerte virksomheten. Det innebærer at kompensasjon av merverdiavgiftskostnader til frivillige organisasjoner ikke kan true med å

vri konkurransen eller påvirke samhandelen hva gjelder økonomisk aktivitet knyttet til omsetning av varer og tjenester som er avgiftspliktig etter merverdiavgiftsloven. Imidlertid er det en rekke unntak fra hovedregelen om fradrag for inngående merverdiavgift. Det kan derfor oppstå konkurransevridning ved at organisasjoner mottar kompensasjon for inngående merverdiavgift på områder som etter kapittel 3 er unntatt fra loven.

I brev fra Kulturdepartementet til Lotteritilsynet og Lotterinemnda 12. mai 2011 ble forholdet til statsstøttereglene kommentert: "I mandatet til utvalget som ble nedsatt av daværende kulturminister Trond Giske i juni 2009 heter det "EØS-avtalens regelverk for offentlig støtte legges til grunn." Kulturdepartementet har i utarbeidelsen av forskrift for kompensasjon av merverdiavgift for frivillige organisasjoner lagt dette til grunn."

Det har vært en utvikling i rettspraksis på dette feltet de senere år, og departementet gjorde på denne bakgrunn justeringer i regelverket i 2013 for å tydeliggjøre at utbetalinger ikke skal vri eller true med å vri konkurransen. I forskrift av 15. april 2013 nr. 386 om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner § 5, 4 ledd, bokstav c heter det: "Det gis ikke kompensasjon for merverdiavgiftskostnader i følgende virksomheter: virksomhet som driver økonomisk aktivitet og hvor denne aktiviteten kan være i konkurranse med virksomheter som ikke er kompensasjonsberettiget."

Regelverket skal tolkes i lys av praksis fra EFTA-domstolen og EU-domstolen. Ved vurdering av om utbetalt kompensasjon vil bryte med regelverket anbefaler veileder til EØS-avtalens regler om offentlig støtte at følgende kumulative spørsmål vurderes:

1. Får støttemottaker en økonomisk fordel?
2. Stammer støtten fra offentlige midler?
3. Er støttemottaker et foretak som driver økonomisk aktivitet?
4. Favoriserer tiltaket enkelte foretak?
5. Kan støtten vri konkurransen?
6. Påvirker støtten samhandelen i EØS-området?

Nærmere om økonomisk aktivitet

Spørsmålet om en enhet driver økonomisk aktivitet er uavhengig av enhetens juridiske status og måten virksomheten finansieres. Med økonomisk aktivitet menes en virksomhet som består i å tilby varer og tjenester i et marked.

Støtten som utbetales gjennom merverdiavgiftskompensasjonsordningen går i stor grad til ulike organisasjoner som ikke primært har økonomisk aktivitet. Samtidig har ofte disse organisasjonene enkelte større eller mindre innslag av økonomisk aktivitet. Med mindre det er iverksatt tiltak som separate regnskap, interne prisfastsettelses- og kostnadsdelingsrutiner og det føres tilsyn med at slike tiltak følges opp av organisasjonene, kan ikke organisasjoner som har økonomisk aktivitet og hvor denne aktiviteten kan være i konkurranse med virksomheter som ikke er kompensasjonsberettiget, motta momskompensasjon.

EFTA- og EU-domstolen har tradisjonelt lagt en svært lav terskel til grunn for hva som regnes som økonomisk aktivitet. Aktuelle eksempler på områder hvor organisasjoner som driver økonomisk virksomhet får en økonomisk fordel i forhold til virksomheter som ikke er kompensasjonsberettiget jfr. unntaksbestemmelsene i merverdiavgiftsloven kapittel 3 er:

- helsetjenester m.v.,
- alternativ behandling,
- sosiale tjenester m.v.,

- undervisningstjenester m.v.,
- kunst og kultur m.v.,
- idrett,
- og omsetning og utleie av fast eiendom (mulighet til frivillig registrering).

Nærmere om konkurransevridning

Rettspraksis viser at det skal lite til før en anser et støttetiltak for å vri eller true med å vri konkurransen. Videre er det tilstrekkelig at tiltaket truer med å vri konkurransen, å påvise faktisk konkurransevridning er ikke nødvendig. Det er derfor naturlig å forutsette at støtte til organisasjoner som har økonomisk aktivitet vil kunne vri konkurransen. Ved vurdering av om en organisasjon eller forening har økonomisk virksomhet, kan Lotteritilsynet også legge vekt på utforming og omfang av markedsføring, virksomhetens art og andre relevante faktorer. Som nevnt over vil konkurransevridning ved utbetaling av merverdiavgiftskompensasjon kun kunne inntreffe på de områdene som omfattes av unntaksbestemmelsene i kapittel tre i merverdiavgiftsloven.

Nærmere om effekt for samhandel

I veileder til EØS-avtalens regler om offentlig støtte fremgår følgende: ”Ettersom det indre marked utvikler seg i retning av stadig mer grenseoverskridende handel, er terskelen for når man mener samhandelen påvirkes i EU-rettslig forstand, i praksis lav. Det er bare unntaksvis at konkurransevridende effekter av offentlig støtte anses for å begrense seg til et nasjonalt marked.”

Departementet viser for øvrig til veileder til EØS-avtalens regler om offentlig støtte, sist oppdatert i 2010. Se også Nærings- og fiskeridepartementets nettsider om offentlig støtte for oppdatert informasjon.

Med hilsen

Lars Audun Granly (e.f)
ekspedisjonssjef

Anne Sletmo
fagdirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité
Frivillighet Norge
Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner
Virke

